ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

КНИГИ ПРО ЧЕРНІВЦІ ТА ЧЕРНІВЧАН

Бібліографічне ревю

Чернівці, 2019

УДК 016:82

К 53

Книги про Чернівці та чернівчан : бібліографічне ревю / Чернівецька обласна бібліотека для дітей; уклад. Кадюк Н.М. – Чернівці, 2019. – 46 с.

Бібліографічне ревю (пер. з фр. огляд) знайомить з книгами про Чернівці , виданими за «Чернівецькою міською программою підтримки книговидання імені бургомістра Антона Кохановського на 2014-2019 роки», серед яких мистецькі альбоми, путівники, фотоальбоми, дитяча література. Адресоване широкому колу краєзнавців.

Підготувала: Кадюк Н.

Технічний редактор Дудчак Т.

Відповідальна за випуск Біла А. М.

Чернівецька ОБД

Зам. № 13

Тираж 18

«Негласною культурною столицею Європи» з гордістю слідом за Гайнценом називають своє місто чернівчани саме за прихильність і приналежність його мешканців до високої європейської культури. А так як Чернівці на хвилях історії опинилися на перетині багатьох культур і релігій, тому все це тут тісно переплелось і викликає справедливе зацікавлення як у справжніх чернівчан, так і у всіх, хто приїжджає в місто. Подив і захоплення містом спонукає їх все глибше і глибше відкривати для себе Чернівці – перлину Північної Буковини в Центрально-Східній Європі. Місто яке до цих пір гордо іменує себе колишньою «столицею коронного краю Габсбургів – Буковини».

Чернівці є унікальним зразком урбаністичного середовища з неповторною атмосферою, що формувалося на «пограниччі культур і народів». Внаслідок цього феноменального поєднання культур на вулицях міста городяни спілкувалися одразу п'ятьма мовами: українською, німецькою, гебрейською, румунською та польською. А поруч жили, залишаючи вагомий внесок у розвиток економіки та культури міста вірмени,євреї,чехи, угорці, росіяни. Така атмосфера сприяла тому, що Чернівці дали світу настільки унікальну літературну школу, що подібною не може похизуватися жодна сусідня метрополія.

Своєрідну «маленьку націю», яка гордо називає себе чернівчанами, сформувало у Чернівцях багаторічне спільне життя у середовищі різних етнічних культур і релігій, що мали притаманні лише їм традиції і звичаї, Її представники з першого погляду і з першого слова впізнають один одного в будь якій країні світу, мандруючи континентами. Вони не «розчинилися у світі», а підтримують спілкування і, через співчутливий зв'язок, з хвилюванням спостерігають за життям свого рідного міста. Чернівчани, як відомо, колишніми не бувають!

Слава Чернівців, «негласної культурної столиці Європи», як називали місто через велику пристрасть його мешканців до літератури, театру, музики, продовжується і до наших днів. Тут панує напрочуд дивна атмосфера – легка і ненав'язлива. І що особливо важливо сьогодні, на прикладі Чернівців, які можна вважати Європою в мініатюрі, можна вивчати, як в найскладніших історичних реаліях люди різних культур, вірувань і поглядів на життя вміли жити поруч і поважати один одного.

Звичайно, доступний нині Інтернет широко відкриває всім бажаючим сторінки історії нашого дивовижно міста. Але хіба він у змозі замінити живу книгу? І чи не тому гості Чернівців уже в перші години знайомства з містом, задають традиційне питання: «Де можна більше прочитати про Чернівці?». І їх завжди дивує, що ми, маючи таку неймовірно цікаву історію, майже зовсім не маємо літератури про Буковину та місто Чернівці. Адже ті видання, які колись виходили невеликим накладами, вже давно стали бібліографічною рідкістю.

Однак чернівчани, які дуже люблять своє місто, не втомлюються відкривати для себе і для всіх нас невідомі історії вулиць, закуточків, будинків та імена своїх попередників, які тут жили і творили. Для цього вони по зернинці збирають з різних джерел маловідому інформацію, аби повертати її рідному місту. Та видати таке видання власним коштом – не дешеве задоволення.

Аби виправити цю ситуацію у владних коридорах Чернівецької міської ради багато років виношували ідею виділити кошти на видання книг про місто та його історію. І 31 січня 2014 року рішенням міської ради під № 1099 була прийнята «Чернівецька міська програма підтримки книговидання імені бургомістра Антона Кохановського на 2014-2019 роки», затверджена рішенням міської ради VI скликання від 31.01.2014 року №1099.

Головною метою Програми стало поширення всебічної інформації про місто Чернівці, популяризація культурної спадщини, формування позитивного і привабливого іміджу міста, а також підтримка сучасних авторів і видавців, створення сприятливих умов для розвитку книговидавничої сфери. Аби видавати справді вартісні книги з історії та культури Чернівців, виконавчим комітетом міської ради затверджено Положення про експертну раду, до складу якої ввійшли відомі літератори, мистецтвознавці, художники, історики, краєзнавці, журналісти, громадські діячі, які добре розуміють, які видання є вартісними і їх потрібно підтримати. Експертна рада збирається двічі на рік і вивчає подані заявки від авторів та видавництв, кошториси та обґрунтування важливості видання цих книг. І найважніший пункт, без якого всі благі задуми залишаються тільки добрими мріями – були виділені дуже конкретні кошти на видання.

Власне реалізація Програми розпочалась аж в 2016 році і ось за ці три роки вже вийшло друком понад 20 вартих уваги книг про Чернівці та чернівчан. Без перебільшення можна сказати, що у книговиданні відбувся так званий «книжковий бум».

Отож, запрошуємо ознайомитись з цими виданнями.

Книги, що вийшли друком за «Програмою…» у 2016 р.

KETURI : група «Чотирьох» з Чернівців: фотоальбом: 1978-2016. – Чернівці : ТзОВ «АНТ Лтд», 2017. – 115 с.

«Кетурі» від «Групи Чотирьох» - фотоальбом чотирьох фотографів , які свого часу задали тон абстрактній та метафізичній фотографії в Радянському Союзі. Як зазначають організатори, цей

альбом є заключним етапом проекту під назвою «Група Чотирьох», який проходив в галереї «SweetАрт» з серпня 2014 р. по листопад 2015 р.

До збірки увійшли фотографії учасників групи: Бориса Савєльєва, Сергія Лопатюка, В'ячеслава Тарновецького та Олександра Слюсарєва. У 1978 році в Музеї фотографії міста Шауляй (Литва) відбулась виставка цих молодих радянських фотографів під назвою «Кетурі» (Четверо). Четверо - це Борис Савєльєв, В'ячеслав Тарновецький, Сергій Лопатюк з Чернівців та Олександр Слюсарєв з Москви. Незабаром показ відбувся у Вільнюсі. З тих пір група «Чотирьох» разом не виставлялась. І ось тепер їх об'єднала ця книга-альбом.

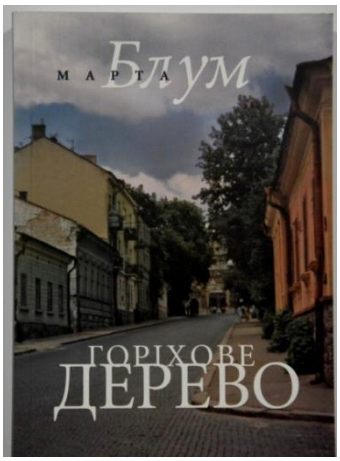

Блум, Марта. Горіхове дерево = The Walnut tree / пер. з нім. та ред. Л. Будної. – Чернівці : Друк Арт, 2016. – 304 с.

Ось як починалась чернівецька сторінка життя цієї книги. Рукопис її українською мовою передав свого часу у фонди Муніципальної бібліотеки ім. А. Добрянського поет Микола Бучко. Саме за його порадою книгу було перекладено з англійської мови на українську. Наша землячка Леся Будна, яка нині мешкає в Канаді, зробила цей україномовний переклад англомовного оригіналу, а її мати – чернівецька журналістка Надія Будна, стала редактором україномовної версії книги «Горіхове дерево». Всі ці люди подарували чернівчанам можливість побачити картини рідного міста минулого століття. Книга побачила світ у місцевому видавництві «Друк Арт» у 2016 році. Але шлях україномовного варіанту книги до читача був не простим: адже прямих нащадків авторки вже не

залишилось в живих, і не так просто було отримати дозвіл на її друк. Нарешті в*далось відшукати її подругу Керол Аркус, якій Марта Блум дала дозвіл на перевидання своїх книг. Вона ж написала передмову до книжки «Горіхове дерево», а Лесі Будній передала фотографії, що нині і розміщено в книзі та інтерв'ю Марти Блум на цілих сто сторінок, яке довелось скоротити.*

Отримавши у 2016 році листа від Муніципальної бібліотеки А. Добрянського Керол Аркус радісно вигукнула: «…у місті дитинства та юності Марти стараннями муніципалітету і мера намагаються відновити історичну пам'ять про його мешканців…». «Горіхове Дерево» Марти Блум є справді своєрідним дослідженням життя людини, яка народилась в епоху Австро–Угорської імперії, відчула смак румунської, радянської влади, фашистської Німеччини. Це 300 сторінок нацистських жахів, моторошного чернівецького підземелля, світлих дитячих та юнацьких спогадів про рідне місто, не завжди інтелігентної життєвої енергії та еротизму. Книга - це ще й світлини з родинного архіву Марти Блум та її інтерв'ю, які спонукають до вивчення історії, переосмислення далеких подій і сьогодення…

В книзі «Горіхове Дерево» Марта Блум описує події, які сколихнули у 30-40-х роках минулого століття весь світ – Другу світову війну. Події відбуваються в Чернівцях, де в пекельні воєнні будні втягнуте все населення міста. І не мало жодного значення, хто яку мав освіту та матеріальні статки, якою мовою розмовляв – німецькою, румунською, ідиш чи українською…

Чернівецький журналіст Сергій Воронцов, який був модератором презентації книги «Горіхове дерево» зауважив: «Зустріч з Мартою Блум – це зустріч з красою людини, яка змогла пройти через пекло і залишилась людиною. Це повернення європейської літератури до Чернівців, які прагнуть стати Європою».

Добрянський, А. Система координат (просторова симфонія) / Анатолій Добрянський. Підгот., вид, упоряд., передм., прим. Інги Кейван. – Чернівці : Друк Арт, 2016. – 520 с. : іл.

«Система координат (просторова симфонія)» - це видання творів Анатолія Миколайовича Добрянського, яку впорядкувала Інга Кейван. Книга привідкрила двері у маловідомий світ Вчителя, добре відомого громадянина Чернівців, філолога-ерудита, шанованого викладача Чернівецького університету, блискучого лектора, який за життя набув слави «Буковинського Златоуста», естета й інтелігента. Видання базоване на архівних матеріалах Анатолія Миколайовича. У книгу увійшли поезії, більшість з яких не були опубліковані, прозові мініатюри, белетризовані замальовки, переклади, уривки щоденникових записів, фотографії, фрагменти листування Анатолія Миколайовича. Усе, крім листування А. Добрянського з мамою, впорядкованого Елеонорою Соловей, було виявлено в його особистому архіві. Для кращого сприйняття спадщини свого Вчителя упорядниця вибрала не лінійну хронологічну подачу матеріалу, а незвичне компонування в структурі книги.

Ілюструючи певний період життя Добрянського світлинами, віршами чи щоденниковими записами, вона намагалась передати зовнішні впливи середовища на особистість в окремий період часу і внутрішні переживання самого Анатолія Миколайовича у певний момент. Книга розкриває читачеві потаємні сторони особистості, дозволяє відчути та зрозуміти його світосприйняття та багатий внутрішній світ. Саме завдяки розміщенню матеріалу з «атмосферним підходом» Інга Кейван намагалася звернути увагу читача на «тонку душевно-психічну організацію» свого

викладача. Вона розділи книги уподібнює частинам симфонії з відчутними емоційними спадами та підйомами, мінорним та мажорним звучанням. А вимальовуючи в книзі «Мінімалістичний портрет» Добрянського, пише: «Півстоліття Анатолій Добрянський впливав на культурне життя нашого міста і не лише, формуючи естетичні смаки представників багатьох поколінь, різних професійних сфер. Він сприяв утвердженню інтелігентного стилю життя і світогляду у суспільстві». Помер Анатолій Миколайович 4 березня 2003 р., залишивши Чернівцям велику книгозбірню та фонотеку, на основі яких у 2005 р. було засновано Муніципальну бібліотеку його імені.

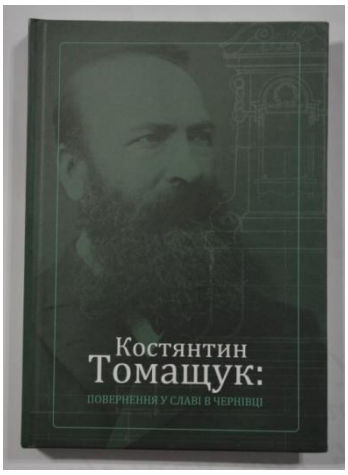

Костянтин Томащук: повернення у славі в Чернівці / уклад. : Тамара Марусик, Світлана Герегова; наук. ред. Тамара Марусик. – Чернівці : Букрек, 2016. – 216 с.

Це видання відзеркалює життєвий шлях, громадську і наукову діяльність непересічної особистості – депутата Австрійського Рейсрату і Буковинського сейму, Почесного громадянина Чернівців, ініціатора заснування і першого ректора Чернівецького імператорського і королівського імені Франца Йосифа унверситету, доктора права Костянтина Томощука. Про основні віхи життя і діяльності Костянтина Томащука ми дізнаємося з вміщеної на сторінках данного видання публікації доцента ЧНУ ім. Ю. Федьковича Світлани Герегової та доповіді австрійського історика, профессора , доктора Міхаеля Діпельрайтера, виголошеній у Червоній залі університету з нагоди візначення 140-ї річниці від дня заснування Чернівецького університету.

Наступні дві частини присвячені вшануванню пам’яті Костянтина Томащука в його рідних Чернівцях у різні історичні

періоди. Як відомо, 17 жовтня 1897 р. У Народному парку Чернівців був встановлений пам’ятник д-ру Костянтину Томащуку. З цієї нагоди Комітет з питань спорудження пам’ятників у Чернівцях підготував і опублікував пам ‘ятну брошуру, яка вміщена у пропонованому виданні мовою оригіналу та у перекладі.

В останній частині йдеться про зародження ідеї відновлення, знищеного у 1944 р. пам’ятника Костянтину Томащуку в Чернівцях та про покрокове втілення її у життя.

Варто зазначити, що підготовка видання – це спільна праця усіх небайдужих, усіх, хто опікується історичним минулим нашого краю. За словами заступника Чернівецького міського голови Олександра Паскаря: «завдяки творчим людям і науковцям за підтримки міської ради з’явилася ця книга, покликана стати фундаментом інтелектуального розвитку Чернівців».

Книги, що вийшли друком за «Програмою…» у 2017 р.

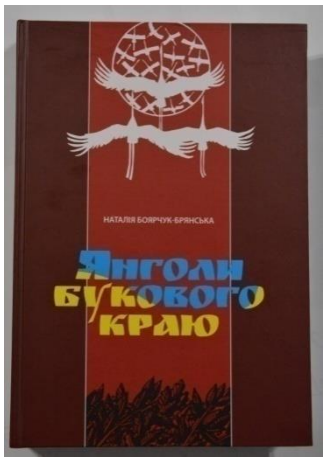

Боярчук-Брянська, Н. Янгели букового краю / Наталя Боярчук-Брянська. – Чернівці : Друк Арт; Редакція газети «Час», 2017. – 368 с. : іл.

Книга буковинської публіцистки Наталії Боярчук - Брянської «Янголи букового краю» розповідає про долі наших краян, які загинули в боях з російськими оккупантами та їх поплічниками в зоні проведення АТО на Сході України. Книгу випустили видавництво ТОВ "АНТ ЛТД» та редакція газети «Час». У ній зібрано розповіді про загиблих у війні на Сході України наших земляків. Фундаментом цієї книги стали тривожні події кінця 2013 – початку 2014 років на Київському Майдані, перші смерті Небесної Сотні, підступна анексія

Криму, перші постріли на Сході України. Кожна розповідь в книзі – із уст найрідніших людей полеглих Героїв. Матеріалами для книги послужили розповіді про загиблих героїв, літопис яких майже три роки вела редакція газети «Час».

На презентації «Янголів Букового краю» в чернівецькій Ратуші були присутні батьки, дружини, діти загиблих героїв. Їм важко було стримувати сльози, але тепер вічна слава й пам'ять про їхніх чоловіків, які своїм героїчним подвигом зупинили східного ворога, житиме і на сторінках такої потрібної нині книги. За словами Наталії Боярчук-Брянської : «Книга мала вийти набагато раніше, але продовжували гинути хлопці...». «Складається враження, що я також член кожної вашої родини. Я щодня молюся Богу, дивлюся на небо, згадую хлопців. Вони продовжують бути незримо біля мене. Таке враження, що я їх відчуваю... Я дякую вам ще раз за ваших рідних, всім, хто підтримував мене».

Воронцов, Сергій. Книга з повітря Czernovic (житія чернівчан на тлі часу та міста) / Сергій Воронцов. – Чернівці : Книги XXI, 2017. – 192 с.

До книги відомого чернівецького журналіста Сергія Воронцова ввійшли есеї, присвячені більш відомим і менш відомим, а комусь і зовсім не знаним особистостям, які в різні часи мешкали у Чернівцях. З кожною сторінкою на читача чекають відкриття яскравих, самобутніх світів зі своїми неповторними історіями. А з ними з несподіваного ракурсу відкриваються Чернівці. Автор не просто оповідає – він розмовляє, спілкується з читачем-співрозмовником, захоплено ділячись з ним історіями, що виникли з міського повітря. За словами автора :

«Повітря – найтривкіший матеріал. Для мене вона (книга) виявилася важливішою, аніж здавалося».

Легенди Чернівців від Чорної Вівці / уклад. Христя Венгринюк ; худож. Христина Лукащук. – Чернівці : Чорні вівці ; Книги-XXI, 2017. – 61 с.

«Легенди Чернівців від Чорної Вівці» — це не просто книжка для читачів середнього шкільного віку – це книга-мандрівка. Читати її потрібно поволі, розважливо. Так само неквапно і вдумливо треба мандрувати рідним містом Чорної Овечки. Мандрувати так, щоб відчути глибинність і високість міста. Адже це місто – повне таємниць. Якщо будеш уважним, то Чорна Овечка десь у найнесподіванішому місці розкриє тобі ще не одну таємницю…

«Я ніколи не була у Чернівцях, мені так сподобалися ці історії, що я ладна хоч завтра їхати туди і все побачити на власні очі…», – сказала киянка Софія Феджора після прочитання книги. Віримо, що так зроблять всі, хто прочитає цю книжку. Чернівці мають потужну притягальну силу. Читайте і мандруйте…

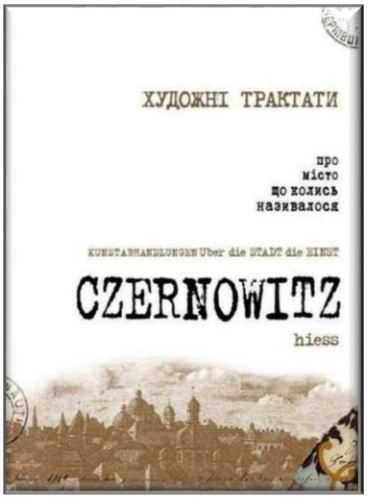

Художні трактати про місто, що колись називалося Czernowitz : концептуальний авторський проект Олега Любківського. – Чернівці : Друк ФОП Глібка О. В., 2017. – 460 с.

Це видання - концептуальний авторський проект чернівецького художника Олега Любківського "Художні трактати про місто, яке колись називалося Czernowitz". У книзі автор зібрав власні роздуми та розповіді про відомі й невідомі

чернівецькі місця, будівлі, вулиці, площі. А також проілюстрував власними картинами із зображеннями Чернівців. Книга зацікавить не лише чернівчан, а й гостей міста. Це власні роздуми автора про відомі та невідомі Чернівці – вулиці, площі, будівлі, окремі місця. Він щиро та відверто розповідає, як починалася його творчість, формувався власний стиль. Ця книга віддзеркалює образ міста у контексті європейської культурної спадщини та історичних колізій нашого часу філософською мовою образотворчого мистецтва з літературними інспіраціями художника.

Видання надзвичайно унікальне і за будовою, і за оформленням. Текст подано українською та німецькою мовами. Книга проілюстрована картинами художника про місто, уривками зі старих листів, які він називає автографами минулого. «Це зворушливий і меланхолійний діалог Любківського з містом», – зауважила буковинський літературознавець Інга Кейван. «Ввечері, вдень, вночі я пізнавав місто, – зізнався автор художнього трактату. – Якось взяв фарби, пішов на Винну гору і почав малювати. Цю книгу можна назвати художнім альбомом. Я поділив її на чотири цикли, які відображають різні погляди на місто. Мої картини доповнені штрихами колишніх чернівчан. Це залишки декорацій колишнього життя міста».

Перекладав текст книги німецькою мовою професор ЧНУ Петро Рихло. За його словами : « Олег Любківський має оригінальний погляд на Чернівці. Його картини висвітлюють духовну ауру міста. Він дивиться на речі, ніби просвічуючи їх, вибирає окремі, найважливіші субстанції. Для нього дуже важливі деталі, які стають символічними і налаштовують на відповідне сприйняття. У його творах приховано значно більше, ніж ми бачимо. В альбомі багато простору, його картини дихають, заповнюють усю сторінку».

Чернівці. Czernowitz : художній альбом / упоряд. Сергій Осачук, Тетяна Дугаєва. – Чернівці : Книги – XXI, 2017. – 362 с.

Альбом є першим дослідженням, у якому представлена іконографія міського пейзажу Чернівців від початку XIX століття до наших днів. Хронологія розвитку урбаністичного жанру охоплює 200 років.

Видання покликане збагатити уяву про розвиток міста цікавими мистецькими враженнями, дозволяє побачити й зрозуміти творчість художників, які присвятили своє мистецтво місту над Прутом.

У альбомі репродуковано твори понад 120 художників з Чернівців та різних міст України, а також з Австрії, Німеччини, Угорщини, Чехії, Росії, Румунії, Канади, Великої Британії, Ізраїлю, США, Японії.

Хотілось би процитувати рецензію буковинського журналіста Сергія Воронцова на це видання, яку надрукувала газета «Чернівці» (2018. – 8 лютого). « Книг про Чернівці стає все більше. Не в останню, а може, в першу чергу, завдяки міській Програмі підтримки книговидання ім. Антона Кохановського. Але художній альбом «Чернівці. Czernowitz» став своєрідним рекордом. А рекорди варто відзначати».

Винятковою книга є і завдяки кількості матеріалу : близько 400 повнокольорових великих ілюстрацій, і якість виконання, і хронологічне охоплення матеріалу (починаючи від часів, коли Чернівці тільки починали ставати містом, і закінчуючи нашим часом, загалом – близько 200 років).

Захоплення зображеннями, ілюстраціями, картинами, на яких є наше місто, одне з найпоширеніших. Так вийшло, що Чернівці завжди виглядали і виглядають трохи краще, ніж є насправді**.** В альбомі поєднався труд двох провідних

фахівців своєї справи. Історик **Сергій Осачук**, вже довгі роки захоплений і мистецтвом та історією, і власне книговиданням, та мистецтвознавець **Тетяна Дугаєва**, яку ми знаємо також, як багаторічного директора Чернівецького художнього музею. Всього ж у проекті, так чи інакше, задіяно близько 50 фахівців з мистецтва та історії.

Книга розпочинається статтею відомого австрійського дослідника Чернівців **Раймунда Ланга** і розповіддю Тетяни Дугаєвої про драматичні долі художників, для яких Чернівці стали темою. Драматичні, тому що малювали завжди, навіть напередодні розстрілів. Наприклад, єврейський художник, який пише Темпль (тепер кінотетар «Чернівці») у вогні 1941 року – напередодні заслання у табір… Якої ще драми шукати? І, власне, найдорогоцінніший зміст, зрозуміло, це самі зображення. Це і маловідомі малюнки-проекти **Йозефа Главки** (відомого архітектора, автора проекту будівлі сучасного Чернівецького університету). Зокрема, можна порівняти, наскільки реальні його будинки співпадають із його задумами. А співпадають вони не завжди. Великий блок зображень ще зовсім старовинних Чернівців, коли природи тут було набагато більше, аніж будинків. Коли місто вписувалося у виноградні схили, а лісові звірі ще плутали стежки та тротуари**.** Найбільші події тих молодих Чернівців, звичний вигляд його мешканців, побут, настрій, атмосфера, те, що легко всотується із цих сторінок. Деякі місця залишилися тільки на цих сторінках, а щодо атмосфери та настрою, то це точно – тільки на них. Гортаючи сторінки, можна усвідомити одну річ : що Чернівці розвивалися не стільки як адміністративний центр, а як центр релігійний**.** Це якось очевидно стає з малюнків, коли ти бачиш, що розкіш храмів перевершує розкіш адміністративних будівель на порядок. Ідея своєрідного православного «Ватикану» (імперського масштабу), яку, очевидно, спробували втілити тут, стає очевидною. Інформація малюнка, картини, гравюри,

цих дуже наочних привітів з минулого, сприяє найнесподіванішим рефлексіям та руйнації стереотипів.

Окремою родзинкою є те, що у книзі є великий блок унікальних зображень радянського періоду Чернівців (1940–1991). Ностальгійні замальовки та картини чернівчанина, випускника Болонської академії мистецтв **Леона Копельмана**, якому з приходом радянської влади довелося з експресіоніста терміново перетворитися на реаліста, щоб залишитися цілим і не голодним. Цілком соцреалістичні роботи **Корнелія Дзержика**, які, мабуть, у сорокових здавалися надто звичайними та кон'юнктурними, а у теперішнім контексті виглядають несподівано екзотично.

Роботи **Джозефа Мінського** відображають якраз злам, прихід радянської влади у Чернівці. Трохи вимушене захоплення промисловим бумом тодішніх Чернівців теж відображено у роботах художників **Ореста Криворучка**, **Одарки Киселиці**, **Сергія Хохарева** й інших. Всі ці станки, будівництва, іскри розжареного металу, робітники – той пролетарський гламур, який нині виглядає незбагненною, незрозумілою екзотикою**.**

Великий блок відносно сучасних (з 1991 р.) робіт – не менш цікавий. А з часом ця цікавість буде тоншати і дорожчати, як вино. Образність **Олександра Вайсмана**, певно, розчулить не одне ностальгуюче серце. Ці чернівецькі будинки з наліпками, як на вантажних контейнерах виїжджаючих – «не кантувати». Ці люди, чиї фантоми навічно залишилися на даху залізничного вокзалу, щоб спостерігати за містом. Вістка про почуття, як нині вже забулися.

Сучасний блок представлений основними, найбільш сильними нашими художниками, які цікавилися темою Чернівців. Причому, представлений дуже широко: від **Любківського** до **Гармидера**» .

Вулиця Українська: мандрівка у часі / Муніцип. б-ка імені А. Добрянського. – Чернівці : Друк-Арт, 2017. – 104 с. : іл.

Це видання здійснено Муніципальною бібліотекою ім. А. Добрянського. Автором цього проекту стала креативна, небайдужа людина, закохана у наше місто – директор бібліотеки Леся Щербанюк. А ідея цієї книги народилася ще в 2006 році. Перша авторська програма у Муніципальній бібліотеці була саме про історію вулиці Української.

Це одна з найдавніших і найпривабливіших вулиць та своєрідна мікромодель нашого міста. Її забудова розпочалася на початку XIX століття. Вона декілька разів міняла свою назву. Нинішню отримала 24 серпня 1944 року. Змінювалася також нумерація будинків, тому треба було все досконало звірити. Оскільки спершу вулиця називалася Нижньою Панською, то на ній селилися люди заможні. Тут проживали родини відомих землевласників, лікарі, адвокати, урядовці, фінансисти. Хоча мешкали і залізничники, друкарі, кухарі, двірники, візники, ремісники. Це були люди різних національностей : русини-українці, німці, поляки, євреї, румуни, вірмени. Їхнє спільне проживання було злагодженим, безконфліктним.

Як зауважив Ігор Мельник, консультант, один з співавторів книги, він гуляв вулицею Українською, уважно роздивлявся архітектуру будинків і намагався зрозуміти, хто в них мешкав. Багато документів і карт він знайшов в Інтернеті. На щастя, австрійці дуже скрупульозно ставилися до кадастрових та адресних книг, які збереглися.

«Із книги я дізнався, що в моєму будинку на розі Української та Руської колись проживав Моріц Демант. Він був дідом письменника Петера Деманта (Вернона Кресса). А я

досліджую його творчість. Отож переконався, що випадковості – це закономірності», – зізнався журналіст, історик Юрій Чорней.

«Я приємно вражений, що вийшла така гарна книга про нашу вулицю, – не стримував емоцій мешканець будинку № 37, професор ЧНУ Роман Волков. Та не можу заспокоїтися, що зробили з будинком родини Гармузакі, де зараз знаходиться обласна станція переливання крові. Так по-варварськи знищили цю пам’ятку архітектури...». «Я перегорнув кілька сторінок І зрозумів, що це не просто книга, а посібник для мешканців вулиці Української…» – сказав міський голова Олексій Каспрук. – «Її треба вручати кожному мешканцеві під розписку… Такі книжки повинні бути про всі чернівецькі вулиці».

Гриценко, Наталя. Місто пахло корицю й кремом «Нівея». Чернівецький вінтажний альбом / Наталія Гриценко. – Чернівці : Книги XXI, 2017. – 120 с.

У книзі пов’язаних між собою оповідань ідеться про життя у Чернівцях міжвоєнного періоду та часу Другої світової війни. Крізь призму родинної історії, спогадів головного персонажа авторка розповідає про життя простих мешканців Чернівців, їхній побут, буденні і святкові клопоти. Наталія Гриценко майстерно відтворила атмосферу міста, зображуючи його крамниці, фотоательє, фабрики, кафе та ресторани, особливості чернівецької кулінарії, гастрономії тощо, колорит мешканців, специфіку міжлюдських стосунків і, звісно, долі людей у вирі історико-політичних змін. Оповідання цієї книги – це історії, близькі кожній чернівецькій родині, багато хто тут впізнає власних знайомих, друзів, представників рідні або тих, про кого розповідали старші

члени родини чи городяни. Книга Наталії Гриценко наповнена справжнім життям, вона показує те життя і те місто, яке вже в минулому, але воно було – яскраве, насичене, сповнене різноманітних емоцій та відчуттів. Розповідає про тих людей, які своїм буттям це місто наповнювали.

Ці оповіді адресовані тим, хто захоплюється історією Чернівців, тим, хто хоче відкрити для себе інші сторони культурного феномену міста. Книга буде цікава нинішнім і колишнім чернівчанам, туристам, історикам, краєзнавцям, містознавцям. Головний ілюстративний матеріал видання – вінтажні фотографії, які зображають чернівецькі локації та мешканців міста в різні моменти їхнього життя, їхнього міського існування.

Палагнюк, В. Г. Фотонариси з історі боксу в Чернівцях і на Буковині / В. Г. Палагнюк. – Чернівці : Місто, 2017. – 172 с. : іл.

Цей фотонарис є прямим відзеркаленням розвитку боксу в нашому краї і присвячується 80-річчю його народження. У фотоальбомі подані світлини відомих боксерів, важливих боксерських подій, свідками і учасниками багатьох з яких був сам автор. В альбомі використано біля 500 світлин. Він розрахований на тренерів з боксу, боксерів, їх родичів та небайдужих людей.

Мистецькі паралелі : до 30-річчя Чернівецького обласного відділення Українського фонду культури / перед., упорядкув. В. Діаковської. – Чернівці : Друк «Ант ЛТД», 2017. – 120 с.

Ця книга вміщує розповідь незмінного очільника Чернівецького обласного відділення Українського фонду культури Валентини

Діаковської про його діяльність на теренах області. Від своїх першоджерел обласне відділення веде благодійну виставкову діяльність творів образотворчого мистецтва, декоративно-прикладної та народної творчості, художньої фотографії. Завдячуючи Фонду культури чернівчани мали можливість познайомитися з творчістю відомих художників : Івана Марчака, М. Бідняка, К. Кольвіц, Е. Андієвської, М. Шамякіна, Т. Вірсти, дізнатись про творчу долю буковинців, які працюють у різних куточках України та за її межами, відкрити для себе нові імена талановитих митців з усієї країни.

У книзі розповідається про знакові мистецькі події в житті краю : виставки автентичних буковинських рушників та стародавніх строїв, проект «Обличчям до обличчя», організований в рамках програми Ради Європи «Дні Європейської культурної спадщини» та багато інших цікавих іпрез. Окремої уваги завслуговує багаторічна співпраця осередку з відомим французьким художником Темістоклем Вірстою, буковинцем за походженням. Обласним відділенням фонду культури проведено безліч виставок за результатами проектів, що народились в Чернівцях, не лише в Україні, а й у Данії, Польщі, Греції, Румунії, Франції. Як організатор міжнародних молодіжних пленерів відомих фото-художників та малярів України та Європи, фонд культури доводить, що і сьогодні наше місто залишається осереддям зустрічі культур і народів, де створюється атмосфера толерантності й креативності. Книга містить світлини та перелік проектів, виставок, презентацій відомих чернівецьких митців.

Книги, що вийшли друком за «Програмою…» у 2018 р.

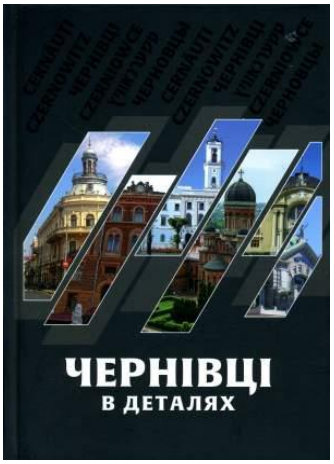

Чернівці в деталях : фотоальбом / уклад. А. Вишневська. –Чернівці : Наші книги, 2018. – 272 с. : іл.

Це не просто фотоальбом про Чернівці. Це видання, зроблене з великою любов'ю молодою жінкою-фотографом, закоханою у своє місто, людиною, яка відчуває це місто,

знає кожний його закуток. Адже готувала вона знімки для нього на протязі двох років. Мабуть ніхто краще неї не знає всіх чернівецьких дахів, не знає, з якого ракурсу найкраще виглядає буквально кожний будинок. Вона знає, як виглядять її Чернівці , оповиті серпанком вранішнього туману, чи розморені полуденною спекою, чи припорошені свіжим снігом. Бо це її місто, і так вона його відчула, таким вона його побачила через об'єктив своєї камери.

Дозволю собі процитувати книгу : «…Чернівці – це найкрасивіший модерн в Україні, імперський монументалізм і декадентська витонченість, новаторство модерну та етнічна декоративність. Мозаїки, скульптури, барельєфи, кахлі; усюди – черепичні дахи, маленькі башточки, шпилі і флюгери, ковані решітки…».

Книга познайомить нас з історією міста, їхньою архітектурою.Тут вміщено розповіді про площі та парки, храми та музеї, Резиденцію митрополитів, пам'ятники та інсталяції, свята та фестивалі. А ще тут є унікальна розповідь про міфологічних персонажів, які живуть століттями на чернівецьких будинках. «Щодня, не замислюючись над деякими деталями архітектури міста, ми живемо і торкаємось самої історії. Відлуння багатьох століть можна спостерігати на багатьох будинках старої частини Чернівців. Серед барокових завитків і ампірних ліній раптово з 'являються грайливі крилаті амури, суворо дивляться античні богині, а атланти напружують м'язи. Міфологічних персонажів у Чернівцях можна побачити на більшості будівель…»

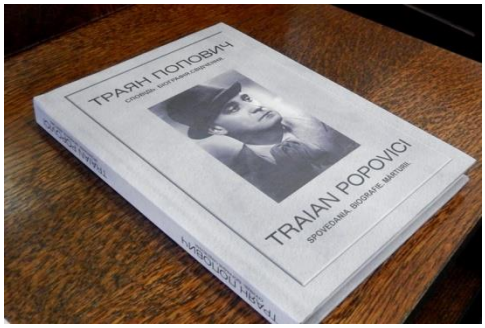

«Траян Попович. Сповідь. Біографія. Свічення» / Драгуш Олару, Сергій Воронцов. – Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2018. – 156 с.

Двомовне видання (українською та румунською мовами) містить

унікальний духовний та історичний документ «Сповідь», авторства колишнього мера Чернівців Траяна Поповича (1892-1946) . У 1941 році примар Чернівців Траян Попович переконав лідера уряду нацистської Румунії Іона Антонеску у недоцільності та неправильності тотальної депортації євреїв з Чернівців, які становили майже половину населення міста. Попович домігся у Бухаресті дозволу призупинити депортацію, залишивши у Чернівцях 20 тисяч євреїв. Сам він помер відразу після війни, 1946 року. Але встиг написати лаконічні спогади, які назвав «Сповідь».

Як відомо, Траян Попович отримав звання Праведника світу за порятунок тисяч життів чернівчан єврейської національності. Ця чернівецька історія не має аналогів у світі і по кількості врятованих і по обставинах, за яких відбувалися описані події. Фактично вона стала дивовижним відзеркаленням знаменитої чернівецької толерантності, яку не зміг вбити страшний маховик Другої світової війни. Внаслідок історичних обставин ім'я Траяна Попеску зникло з когорти славних імен, які прославляють Буковину. Лише тепер воно повертається до нас знову. Переважна більшість документів, оприлюднених тут, опубліковані в Україні та українською мовою вперше. Також тут вміщено історичні статті, присвячені трагічній історії холокосту.

Никирса М., Сєрікова А. Наші Чернівці : інтерактивний путівник / М. Никирса, А. Сєрікова. – Чернівці : Букрек, 2018. – 48 с. : іл.

«Маленький Париж», «маленький Відень», столиця зеленої Буковини… Так називають ніякі не різні міста, а одне – Чернівці. Воно вражає вишуканими аристократичними спорудами, історичними пам'ятками різних епох, гармонійним поєднанням старовини й сучасності, неповторним міксом культур і традицій. Переконані : побувавши в Чернівцях, ви захочете повернутися. І будьте певні – щоразу місто знайде чим здивувати. Незалежно від того, скільки разів ви

навідувалися сюди. Новітні технології допоможуть вам побачити місто з висоти пташиного польоту, більше довідатися про його історію та варті уваги пам'ятки.

Цей інтерактивний путівник - бачення чернівчанами Чернівців, мандрівка улюбленими місцями городян і розповіді про пам'ятки, з якими варто ознайомитися гостям. Його писано у найзатишніших куточках чернівецьких парків, на лавках улюблених площ, у кав'ярні з видом на колишню Резиденцію митрополитів, у бібліотеках, за архівними джерелами… Коли на підвіконня капали рясні буковинські дощі, коли співали пташки в Жовтневому парку, розліталися бризки від фонтану на площі філармонії… Він писався з середини, з самого серця дивовижного міста…

Над його ліричною частиною працювала Анастасія Сєрікова – молода дівчина, яка, одного разу випадково потрапивши в Чернівці, вирішила оселитися тут, позаяк, каже, серце лишила десь біля Чернівецького костелу Найсвятішого Серця Ісуса.

Окремі розділи путівника – це відновлення історичної справедливості, розвінчування чуток, які там і сям встигли проникнути в шпарини між фактами й сховати обличчя міста за мереживною вуаллю легенд і небилиць. Їхня авторка, Марія Никирса - дослідниця історії міста, архівіст за фахом і покликанням, випускниця факультету іноземних мов нашого університету. Її любов до Чернівців – у поширенні лише перевірених історичних даних. Вона не сприймає, коли фактаж поступається вимислу, а достовірність губиться в нетрях фантазії.

За її словами : «Для мене ця книжка є книгою про любов до міста, і мені хотілося більше розповісти про це місто та свої враження. Однак дослідницька робота теж була дуже важливою для мене, адже я ходила по музеях, читала історію міста та знаходила багато чого нового».

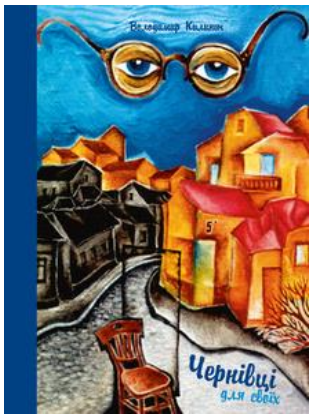

Килинич, Володимир. Чернівці для своїх. Екскурсія в прозі / Килинич Володимир. – Чернівці : – Книги – XXI, 2018. – 384 с.

Ця нова книга Володимира Килинича побачила світ у видавництві «Книги - XXI». В оформленні книжки використано роботи Олександра Вайсмана. Над дизайном обкладинки працювала Анна Стьопіна. Книжка Володимира Килинича розповідає про Чернівці крізь призму особистих історій, діалогів чернівчан, розкриваючи своєрідні колорит, автентику міста, його мешканців, специфіку їхньої комунікації. Часто вдаючись до більш чи менш віддаленої ретроспективи, автор акцентує увагу на тих деталях міського буття, простору, які зазвичай залишаються поза увагою, збирає, вибудовує із деталей цілісну картину Чернівців, увиразнюючи та актуалізуючи у такий спосіб пам’ять міста та містян. Письменник демонструє, що історія міста – це кожен його етап, а місто нинішнє – результат тривалих процесів, воно на поверхні своєрідної діахронічної піраміди.

Ця захоплива мелодраматично-детективна історія, авторський стиль з властивими йому гумором, іронією, не залишать читачів байдужими. Кожен персонаж (чи то істота, чи споруда, вулиця) виступають у певному амплуа, що створює відчуття міського простору як однієї великої сцени, де всі і все взаємопов’язане, де все перебуває у причинно-наслідкових зв’язках. Деякі персонажі мають своїх прототипів (переважно це представники мистецького середовища), і, звісно, їх упізнають читачі-чернівчани. Загалом на сторінках книжки постають різні типи чернівчан – і, очевидно, кожен хоч трохи, але впізнає у цій майже кінематографічній історії себе або своїх знайомих.

Володимир Килинич (1955, Кіровоградщина) – український публіцист, громадський діяч. У Чернівцях живе з 1962 року. Вважає це місто також місцем свого народження і другою батьківщиною. Середню освіту отримав у школі №30, вищу – у Чернівецькому державному університеті (тепер – Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича), здобувши фах фізика. З другого курсу Володимир Килинич

грав у КВК, потім у студентському театрі «Абсурд»; саме у цей період почав серйозно писати. Володимир Килинич живе Чернівцями, які є головним героєм його оповідань та есеїв. Йому властива характерна авторська манера, в основі якої іронічні спостереження, поєднані з ліризмом та ностальгією за містом і людьми, які вже не повторяться. Друкувався у США, Ізраїлі, Німеччині, в багатьох чернівецьких, львівських та київських виданнях. Один із авторів збірника «Черновицкие рассказы».

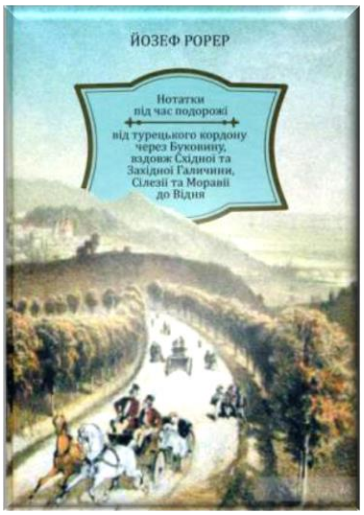

Рорер, Йозеф. Нотатки під час подорожі від турецького кордону через Буковину, вздовж Східної та Західної Галичини, Сілезії та Моравії до Відня / Й. Рорер ; пер. з нім. Л. Олексишиної. – Чернівці : Книги-XXI, 2018. – 256 с.

Нотатки Йозефа Рорера описують його подорож до Відня від Молдови через Буковину (зосібна й Чернівці) та Галичину, що відбувалася упродовж листопада 1802 – квітня 1803 років. Описи місять цінні об’єктивні ретроспективні дані про життя на Буковині та Галичині на початку XIX століття. Ідеться про економіку згадуваних земель, про ресурси, про необхідність їх раціонального використання. Йозеф Рорер не лише аналізує актуальний стан різних сфер життя, а міркує над перспективами. Спостерігаючи за переважно злиденним життям буковинців, він одразу бачить не лише причини, а й вирішення, зокрема говорячи про необхідність гідромеліорації, агро- й лісомеліорації, про важливість правильного підходу до ведення сільського господарства, садівництва, про необхідність і можливість виходу на ширший ринок з допомогою мосто- і шляхобудування (зокрема велику увагу приділяє можливості створення нових водних шляхів).

Автор згадує та фіксує багато гідронімів, топонімів, розповідає про людей та їхні звичаї у різних місцевостях,

подає демографічні дані, торкається історії виникнення перших німецьких колоній, описує своє перебування в Чернівцях та інших містах, а також селах. Оскільки нотатки Йозефа Рорера першопочатково замислювалися як листи до друга, то оповідь не просто інформаційно насичена, а й містить емоційну складову, яка надає тексту звучання, властивого есеїстичному репортажеві. Тому книга Рорера має ще й художню цінність. Оповідь звучить живо і, на диво, по-сучасному. Уся подана в ній інформація важлива не лише з погляду історичного, але й як неоціненний досвід.

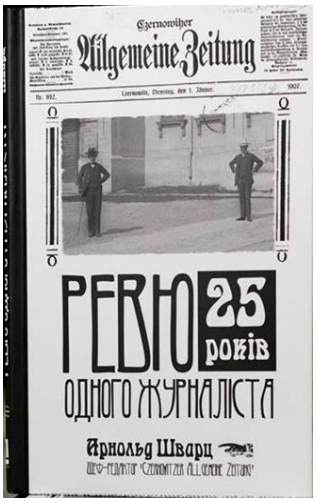

Шварц, Арнольд. Ревю одного журналіста / Арнольд Шварц; переклад з нім. та упоряд. Сергія Осачука. – Чернівці : Книги – XXI, 2018. – 176 с.

90 років тому Арнольд Шварц, редактор двох тодішніх німецькомовних газет, які виходили у Чернівцях, протягом чотирьох днів надиктував стенографістам свої спогади та роздуми про свою працю в газетах, про те, як удосконалювалися видання, про роботу преси під час Першої світової та про величезну довіру, яку мали журналісти в тодішніх читачів. Ці стенографічні записи перетворилися тоді на майже 200-сторінкову книжку “Ревю одного журналіста”. Книга вийшла в українському перекладі Сергія Осачука.

Дизайн обкладинки україномовного “Ревю” нагадує газетну шпальту і справляє враження, нібито книга має вузьке призначення – для журналістів. Але насправді поміж суто професійними порадами вичитуємо цікаві життєві історії (часом авантюрні) і бачимо тодішні Чернівці очима редактора Щварца.

Арнольд Шварц народився 1884 року в Чернівцях, тут закінчив гімназію й університет, – розповів перекладач Сергій Осачук. – *Він був одним із найкращих чернівецьких журналістів європейського рівня. Помер молодим і похований на чернівецькому єврейському кладовищі.*

Час журналістської діяльності Арнольда Шварца – перша третина ХХ століття. На його (століття) початку чернівецька преса досягла європейських стандартів, матеріали місцевих часописів передруковували газети Відня, Будапешта й Берліна. Напередодні Першої світової війни в місті виходили друком до 15 газет п'ятьма мовами : німецькою, українською, румунською, польською та їдиш.

У свій книзі Шварц розповідає свою журналістську епопею за 25 років – з 1903 по 1928-й. Власне, книгу він і присвятив своєму 25-річному професійному ювілею. Арнольд Шварц був головним редактором газети *"Czernowitzer Allgemeine Zeitung"*. Це було одне із тих видань, з якими пов'язана ціла епоха в історії чернівецької журналістики.

Взагалі, професійна діяльність Арнольда Шварца у Чернівцях, пов'язана з двома виданнями. Отримавши у цих газетах певний досвід, Шварц вже міг втілювати у життя ще один газетний проект, який за технічними можливостями мав перевершити своїх попередників. Адже Шварц опанував поліграфію в усіх її ракурсах, піднявши технічне виробництво у «Czernowitzer Tagblatt» до респектабельних висот.

Але Перша світова війна не дозволила цим планам здійснитися. Шварц покидає Чернівці і працює у кореспондентському бюро у Будапешті. А ось як він описує своє повернення додому влітку 1917 року : *«Враження від побаченого глибоко закарбувалися в моїй душі й не дозволили насправді відчути радість від зустрічі з рідним містом : спустошені війною місцевості, де лежали ще не поховані тіла вбитих солдатів, переїзд через Прут понтонним мостом до Чернівців, безлюдні та зруйновані вулиці, вступ на поріг моєї старої, сплюндрованої росіянами квартири, візит до трьох мені близьких друкарень – друкарня «Allgemeine Zeitung» не мала ні дощечки, ні букви, лише попіл і уламки, у друкарні «Czernowitzer Tagblatt» були лише залишки колись передового обладнання, а з друкарні «Gutenberg» по вулиці Кароліни, 4, де перед війною були змонтовані найновіші друкарські машини, вони були викрадені. Це було моїм особистим завданням – із розвалин трьох друкарень реконструювати одну єдину, але згодом знову поволі відбудувати кожну окремо і з часом упродовж*

років зібрати всі компоненти». Тим більша була його радість, коли справа почала підніматися з руїни. Відтак Шварц описує, як уже з 1918 року чернівецька преса виходить на новий рівень розвитку, як видавці удосконалюють видання, запроваджуються нові рубрики.

У своїй книзі "Ревю одного журналіста" Арнольд Шварц багато розповідає про, так би мовити, внутрішню кухню своєї журналістської роботи. Він описує, як газети змінювалися (виходили вже не лише щодня, а й двічі на день), як працювали журналісти, і як люди з найменшою дрібницею йшли за порадою до журналістів. І якщо, не дай Боже, вони не отримали би відповіді чи розради, редакції мали бути готовими почути: «*Газети нічого не роблять». «Що вартують новини, коли вони не можуть бути поширені?»*, – пише автор.

Сергій Осачук так характеризує автора книжки "Ревю одного журналіста" : «*Арнольд Шварц жив легко, цікаво й дуже оптимістично. Він з великою повагою говорив про Чернівці та чернівчан. Зрештою, він міг зробити світову кар'єру, опинившись за межами Чернівців, але повернувся до рідного міста. У своїй книзі він описує ту велику авантюру, на яку одного разу погодився».*

Останній розділ своєї книги Арнольд Шварц присвячує Чернівцям і чернівчанам. Ось який він, образ цього городянина, очима журналіста того часу:

«Він, чернівчанин, хоче миру зі своїми співгромадянами, й інший чернівчанин є його кращим другом, абсолютно байдуже до якої національності він належить. У глибині свого серця він відчуває тягу до кожного, хто є чернівчанином, і надає йому перевагу над іншими, які іноді, за національністю, стоять до нього ближче».

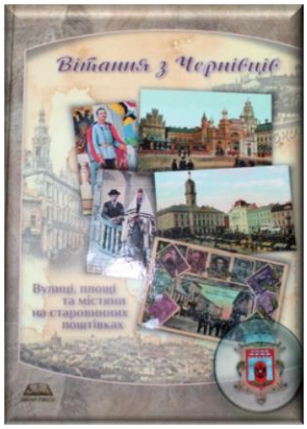

Вітання з Буковини. **Міста, села, та жителі краю на старовинних поштівках** : фотоальбом-каталог / укладач С. Побережник. – Чернівці : Наші книги, 2017. – 528 с.,іл.

Ця книга – не просто видання колекції поштівок на буковинську тематику. Кожна з них є джерелом фактичного матеріалу до вивченя й розуміння нами історії рідного краю, усвідомлення себе частиною великого українського етносу. До книги увійшла частина власної колекції поштівок кінця XIX – початку XX століття. Надзвичайно цікаво проводити паралелі із сьогоденням, споглядаючи знайомі краєвиди, будівлі чи певні значимі події у житті краю очима наших пращурів.

З'явившись у Відні 1 жовтня 1869 р. як кореспондеційна картка з маркою в 2 крейцери, поштівка з розвитком фотографії та друкарської справи, поступово набуває вигляду стандартної ілюстрованої листівки і стає популярним засобом листування в усіх землях Габсбургської монархії.

У Чернівцях перші поштівки з'явилися в 1896 р. Їх поява була зумовлена попитом населення на поштові картки, які б відображали місцевий колорит. Одним із перших поштові листівки на буковинську тематику у крайовій столиці почав друкувати видавець Р. Шаллі. Поряд із чернівецькими видавцями їх виготовленням на Буковині займалися містечкові видавці та фотографи. Окремі листівки, що виходили на Буковині, видавалися різними товариствами та редакціями часописів, зокрема редакцією газети »Добрі поради» у с. Стрілецький Кут, товариством «Німецький дім» у Сторожинці, «Союзом Січей на Буковині» в Чернівцях. Вони знайомили адресата з ландшафтом, визначними місцями, архітектурними пам'ятками, історією і населенням Буковини та її крайової столиці – Чернівців.

Досить модними були поштові картки з колажами споруд, людей та краєвидів з різних місцевостей краю. Улюбленою тематикою поштівок на Буковині, як і в інших землях, стали зображення транспортних засобів та промислових підприємств, зокрема потягів, трамваїв, автомобілів, а також

залізничних вокзалів, електростанцій, заводів і фабрик, які унаочнювали поступ прогрессу та розвиток економіки краю.

Цікавими є поштівки-репродукції картин. Особливо цінні – фотокопії втрачених творів художників. Ряд серій листівок на буковинську тематику з краєвидами, жанровими сценами та типами жителів були надруковані у Відні, Празі, Дрездені, Берліні. Вартувала ілюстрована листівка, як вже зазначалось, в середньому три крони, і серед обивателів з середнім достатком, особливо серед городян, була досить популярним засобом відкритого листування.

У роки Першої світової війни цензурою заборонялося відправляти листи в конвертах, тому листуватися можна було лише за допомогою поштових карток. Але існувало обмеження щодо вибору сюжету на картці, зокрема заборона на пересилку поштівок з панорамами міст, щоби це не було використане ворогом у воєнних цілях. То ж у період війни, починаючи з 1914 р., поштівка стала засобом пропаганди.

Гортаючи сторінки видання, можна переконатися у неоціненності внеску у становлення Буковини, що його зробили справжні патріоти, не завжди українці за національністю, але за покликанням і станом душі. Саме упорядковані у виданні поштові картки є історичним свідченням феномену мирного співіснування на теренах нашого краю багатьох етносів, які за будь-яких умов цінували й поважали історію Буковини, не втрачаючи власне коріння, не розчиняючись серед представників інших національностей.

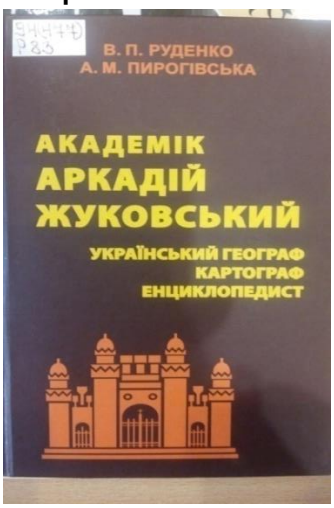

Руденко В. П. Академік Аркадій Жуковський : український географ, картограф, енциклопедист : монографія / В. П. Руденко, А. М. Пирогівська. – Чернівці : Наші книги, 2018. – 368 с.

Серед славетних постатей Буковинського краю чільне місце належить ученому-

енциклопедисту зі світовим іменем, академіку, відомому громадському діячеві Аркадію Жуковському. Донедавна мало хто знав, що він народився на Буковині в родині православного священника. Навчався він у Чернівецькому ліцеї-гімназії, звісно, румунською мовою, оскільки українська була заборонена. Це викликало спалах патріотичної свідомості юнака, який зі своїми друзями заснували нелегальний гурток, де вивчали рідну мову, українську історію та літературу. У червні 1940 року Жуковський одержав документ про закінчення ліцею і став студентом філософського факультету Чернівецького університету. Початок Другої світової війни змусив його родину виїхати за кордон. Він став членом ОУН, а в 1942 році очолив організацію ОУН в Братиславі. Наприкінці Другої світової війни А. Жуковський переїхав до Парижа.

Його постійно хвилювала доля українського народу, тому він шукав можливості допогти українським емігрантам і згуртувати їх. Коли группа іноземних істориків намагалась знехтувати історичною правдою і заперечувала автономність буковинців на їх терені, твердячи, що українці на Буковині з'явились лише за австрійських часів і прийшли з Галичини, Жуковський рішуче відкинув цю теорію і поставив перед собою завдання написати повну і об'єктивну історію Буковини. Це завдання стало на той час основною справою його життя. Підсумком цієї праці стало капітальне дослідження «Буковина. ЇЇ минуле і сучасне (1956), в якій міститься «Історія Буковини» в 2-х томах. Ця книга була видана у 1991-1994 рр. у Чернівцях. Це саме грунтовне видання з історії краю, яке і досі не має аналогів. Воно незамінне, як цінне джерело достовірної інформації для краєзнавців, по ньому школярі вивчають історію рідного краю, адже воно воно є в кожній бібіотеці, включаючи шкільні.

Коло наукових інтересів А. Жуковського постійно розширювалося. Він захистив докторську дисертацію французькою мовою, що присчувалася історії Києво-Могилянської академії. Багато років творчої праці віддав Науковому Товариству ім. Шевченка і в 1972р. став його головою. Неоціненним здобутком цього товариства є

«Енциклопедія українознавства», роботу над якою він завершив як редактор.

У 1991-93 рр. А. Жуковський із О. Субтельним тричі видавав «Нарис Історії України». У 1992 р. за багаторічну працю з розвитку українознавства в Європі, в тому числі у Франції, А. Жуковського удостоїли звання іноземного члена НАН України. Він був дійсним членом УВАН у США, доктором богослов'я Київської духовної академії, почесним доктором ЧНУ ім. Ю. Федьковича, почесним громадянином Чернівців.

Прикладом свого життя А. Жуковський яскраво засвідчив, що справжня любов до України не згасла в його серці, хоч він жив і працював у Франції.

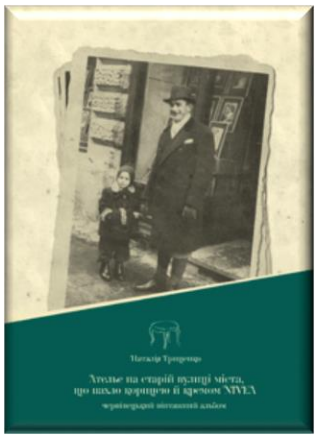

Гриценко Наталя. Ательє на старій вулиці міста. Чернівецький вінтажний альбом / Наталія Гриценко. – Чернівці : Книги XXI, 2018. – 120 с.

Нова книга Наталії Гриценко продовжує і доповнює історії вже відомого читачам видання «Місто пахло корицею й кремом Nivea. Чернівецький вінтажний альбом». Спогади головного героя, пана Юліана, перенесуть читача у міжвоєнні часи, часи Другої світової війни та повоєнні. Крізь призму доль героїв оповіді, письменниця зобразила вплив історико-політичних подій на людину, родину, міжлюдські стосунки, соціально-економічне, культурне становище міста. Попри непросте, почасти драматичне, історико-політичне тло, Наталія Гриценко, як і в попередній книзі, робить акцент на тому, що життя триває за будь-яких обставин. Містяни постають у своїх щоденних побутових клопотах, справах.

Читач побачить їх у найрізноманітніших ситуаціях та обставинах – кумедних, драматичних, зворушливих. Та що б з ними не траплялося, етика та естетика залишаються двома головними орієнтирами більшості змальованих Наталією Гриценко чернівчан. Її персонажі – люди красиві і у вчинках

своїх, і зовні, вони живуть за спільними неписаними законами міського співіснування. У книзі багато інформації подано про моду чернівчан (одяг, взуття, зачіски, головні убори, прикраси) і, відповідно, про колоритних, харизматичних кравців, кравчинь, перукарів. Важливу частину книги становлять оповіді про весільні звичаї, сімейні й сусідські стосунки, про дитячі пригоди на вулицях і в школі тощо. Книга проілюстрована світлинами, листівками.

Книга торкається тем, близьких багатьом чернівчанам. Вона буде цікавою також краєзнавцям, дизайнерам одягу, історикам міста, усім, хто цікавиться історією і культурою Чернівців і загалом урбаністикою.

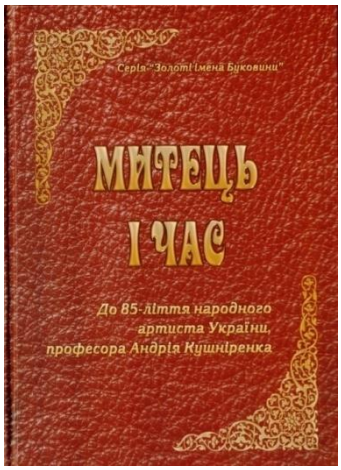

Митець і час. До 85-ліття народного артиста України, професора Андрія Кушніренка / упоряд. О. А. Кушніренко. - Чернівці : Місто, 2018. - 288 с.

До 85-ліття народного артиста України, професора Андрія Кушніренка вийшло видання, яке піідготувала і впорядкувала дочка Андрія Миколайовича – старший викладач кафедри музикознавства та хорового мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету ім. І.Франка Ольга Миколаївна Кушніренко.

До книги включено статті, есе, вірші, інтерв'ю з маестро Андрієм Кушніренком, які представляють діяльність художнього керівника Заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю України та завідувача кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Книга містить детальний «Творчий шлях митця», який скрупульозно і детально написала дочка Андрія Миколайовича. Саме видання складається з чотирьох

розділів. В першому вміщені власне творчі спогади самого Кушніренка про свої музичних викладачів Львівської державної консерваторії ім. М.Лисенка, які були незаперечними авторитетами і визначили його мистецьку долю – Станіслава Людкевича, Михайла Антківа, Володимира Василевича, Євгена Козака.

Приємною несподіванкою було і те, що упорядники включили до цього видання спогади Андрія Миколайовича про його багаторічну творчу співпрацю з Анатолієм Миколайовичем Добрянським.

Другий розділ «Серце, віддане Буковині», присвячене спогадам про Кушніренка його колег – диригентів, композиторів і музикантів та їхню мистецьку працю. У розділах «Буковинці про маестро» та «Андрій Кушніренко у спогадах сучасників» представлений творчий портрет Андрія Кушніренка у споминах всіх, хто мав щастя впродовж років поруч з ним працювати, зустрічатися, навчатися у професора. Це музично-мистецьке видання є творчим портретом хорового мистецтва Чернівців та Буковини впродовж другої половини XX - початку XXI століття і буде вартісним для студентів музичних та музично-педагогічних навчальних закладів, викладачів, диригентів, мистецтвознавців, хорових колективів, власне всіх, хто цікавиться музичною культурою України.

Ця «Програма книговидання…» була запропонована з ініціативи чернівецького історика Сергія Осачука. Це дуже цікавий проект, і всі чернівчани сподіваються, що завдяки йому репертуар книг про Чернівці та чернівчан стане набаго змістовнішим, цікавішим та доступним нашим краєзнавцям та всім небайдужим. До прикладу, у Німеччині не так давно вийшла серія з більше, аніж 50 книг чернівецьких авторів міжвоєнної епохи. Звичайно, вони недоступні для нашого читача, але чернівецька «Програма книговидання…» закриє

багато білих плям та прогалин у історії міста та її непересічних особистостей.

Використані джерела

Книги, видані за міською программою книговидання

1. **Траян Попович. Сповідь. Біографія. Свічення** / Драгуш Олару, Сергій Воронцов. – Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2018. – 156 с.
2. **KETURI : група «Чотирьох» з Чернівців : фотоальбом** : 1978-2016. – Чернівці : ТзОВ «АНТ Лтд», 2017. – 115 с. : іл.
3. **Блум, Марта. Горіхове дерево = The Walnut tree** / пер. з нім. та ред. Л. Будної. –Чернівці : Друк Арт, 2016. – 304 с.
4. **Боярчук-Брянська, Н. Янгели букового краю** / Наталя Боярчук-Брянська. – Чернівці : Друк Арт ; Редакція газети «Час», 2017. – 368 с. : іл.
5. **Вітання з Буковини. Міста, села, та жителі краю на старовинних поштівках : фотоальбом-каталог** / укладач С. Побережник. – Чернівці : Наші книги, 2017. – 528 с. : іл.
6. **Воронцов, Сергій. Книга з повітря Czernovic (житія чернівчан на тлі часу та міста)** / Сергій Воронцов. – Чернівці : Книги XXI, 2017. – 192 с.
7. **Вулиця Українська : мандрівка у часі** / Муніцип. б-ка імені А. Добрянського. – Чернівці : Друк-Арт, 2017. – 104 с. : іл.
8. **Гриценко Наталя. Ательє на старій вулиці міста. Чернівецький вінтажний альбом** / Наталія Гриценко. – Чернівці : Книги XXI, 2018. – 120 с.
9. **Гриценко, Наталя. Місто пахло корицею й кремом «Нівея». Чернівецький вінтажний альбом** / Наталія Гриценко. – Чернівці : Книги XXI, 2017. – 120 с.

10. **Добрянський, А. Система координат (просторова симфонія)** / Анатолій Добрянський. Підгот., вид, упоряд., передм., прим. Інги Кейван. – Чернівці : Друк Арт, 2016. – 520 с. : іл.
11. **Килинич, Володимир. Чернівці для своїх. Екскурсія в прозі** / Килинич Володимир. – Чернівці : – Книги – XXI, 2018. – 384 с.
12. **Костянтин Томащук : повернення у славі в Чернівці** / уклад. : Тамара Марусик, Світлана Герегова ; наук. ред. Тамара Марусик. – Чернівці : Букрек, 2016. – 216 с.
13. **Легенди Чернівців від Чорної Вівці** / уклад. Христя Венгринюк ; худож. Христина Лукащук. – Чернівці : Чорні вівці ; Книги-XXI, 2017. – 61 с.
14. **Мистецькі паралелі : до 30-річчя Чернівецького обласного відділення Українського фонду культури** / передм., упорядкув. В. Діаковської. – Чернівці : Друк «Ант ЛТД», 2017. – 120 с.
15. **Митець і час. До 85-ліття народного артиста України, професора Андрія Кушніренка** / упоряд. О. А. Кушніренко. - Чернівці : Місто, 2018. - 288 с.
16. **Никирса М., Сєрікова А. Наші Чернівці : інтерактивний путівник** / М. Никирса, А. Сєрікова. – Чернівці : Букрек, 2018. – 48 с.: іл.
17. **Палагнюк, В. Г. Фотонариси з історі боксу в Чернівцях і на Буковині** / В. Г. Палагнюк. – Чернівці : Місто, 2017. – 172 с. : іл.
18. **Рорер, Йозеф. Нотатки під час подорожі від турецького кордону через Буковину, вздовж Східної та Західної Галичини, Сілезії та Моравії до Відня** / Й. Рорер ; пер. з нім. Л. Олексишиної. – Чернівці : Книги-XXI, 2018. – 256 с.
19. **Руденко В. П. Академік Аркадій Жуковський : український географ, картограф, енциклопедист :**

монографія / В. П. Руденко, А. М. Пирогівська. – Чернівці : Наші книги, 2018. – 368 с.

20. **Художні трактати про місто, що колись називалося Czernowitz** : концептуальний авторський проект Олега Любківського. – Чернівці : Друк ФОП Глібка О. В., 2017. – 460 с. : іл.
21. **Чернівці в деталях : фотоальбом** / уклад. А. Вишневська. – Чернівці : Наші книги, 2018. – 272 с. : іл.
22. **Чернівці. Czernowitz : художній альбом** / упоряд. Сергій Осачук, Тетяна Дугаєва. – Чернівці : Книги – XXI, 2017. – 362 с. : іл.
23. **Шварц, Арнольд. Ревю одного журналіста** / Арнольд Шварц ; пер. з нім. та упор. Сергія Осачука. – Чернівці : Книги – XXI, 2018. – 176 с.

Вебліографія

- У рамках міської Програми підтримки книговидання імені Антона Кохановського фінансування отримають нові видання про Чернівці : [Електронний ресурс] // : Офіційний веб-портал Чернівецької міської ради : [веб-сайт] . – Режим доступу : (http://chernivtsy.eu/portal/4/v-ramkah-miskoyi-programy-pidtrymky-knygovydannya-imeni-antona-kohanovskogo-finansuvannya-otrymayut-novi-vydannya-pro-chernivtsi-97723.html. – Назва з екрану.
- У Червоній залі ЧНУ презентували книгу про першого ректора університету Костянтина Томащука : [Електронний ресурс] // : Сайт Букінфо – Чернівецької інформаційної незалежної агенції : [веб-сайт] . – Режим доступу : https://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=97080**. –** Назва з екрану.
- «Українська, 22 – Добрянському». У Муніципальній бібліотеці ім. А. Добрянського відбулася презентація книги «Система координат (просторова симфонія)» :

[Електронний ресурс] // : Офіційний веб-портал Чернівецької міської ради : [веб-сайт] . – Режим доступу : http://chernivtsy.eu/portal/4/ukrayinska-22-dobryanskomu-101119.html / . - Назва з екрану.

- Виконком хоче виділити 160 тис грн на видання 4 книг про Чернівці : [Електронний ресурс] // : Сайт газети Молодий буковинець : [веб-сайт] . – Режим доступу : https://molbuk.ua/chernovtsy_news/157230-vykonkom-khoche-vydilyty-160-tys-grn-na-vydannya-4-knyg-pro-chernivci.html. – Назва з екрану.
- Сім книг видали у Чернівцях за гроші міста. За програмою підтримки книговидання : [Електронний ресурс] // : Сайт інформаційного агентства ASS: [веб-сайт] . – Режим доступу : https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/sim-knig-vidali-u-chernivcyah-za-groshi-mista-za-programoyu-pidtrimki-knigovidannya-12584. - Назва з екрану.
- У Чернівцях авторам книг міська рада надасть фінансування на видання : [Електронний ресурс] // : Сайт міста Чернівці 0372UA : [веб-сайт] . – Режим доступу : https://www.0372.ua/news/1941041/u-cernivcah-avtoram-knig-miska-rada-nadast-finansuvanna-na-vidanna. - Назва з екрану.
- Сміх крізь сльози ностальгії : Володимир Килинич презентує книгу про Чернівці : [Електронний ресурс] **// :** Сайт **«**Чернівецький промінь» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://promin.cv.ua/2019/02/19/smikh-kriz-slozy-nostalhii-volodymyr-kylynych-prezentuie-knyhu-pro-chernivtsi.html. - Назва з екрану.
- Нова книга Володимира Килинича, що в лютому побачить світ у видавництві «Книги-XXI» : [Електронний ресурс] // : Сайт «Буквоїд» : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://bukvoid.com.ua/events/pesentation/2019/02/18/121034.html. - Назва з екрану.

- ЧЕРНІВЦІ ДЛЯ СВОЇХ. МІСТЯН ЗАПРОШУЮТЬ НА ПРЕЗЕНТАЦІЮ НОВОЇ КНИЖКИ ВОЛОДИМИРА КИЛИНИЧА : [Електронний ресурс] // : Сайт «Шпальта»: [веб-сайт]. – Режим доступу : https://shpalta.media/2019/03/03/chernivci-dlya-svoix-mistyan-zaproshuyut-na-prezentaciyu-novoi-knizhki-volodimira-kilinicha. - Назва з екрану.
- Інтерактивний путівник “Наші Чернівці” презентують 18 квітня у Ратуші : [Електронний ресурс] // : Сайт «Офіційний веб-портал Чернівецької міської ради» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://city.cv.ua/press-center/novyny/interaktivnij-putivnik-nashi-chernivtsi-prezentuyut-18-kvitnya-u-ratushi-8765. - НАЗВА З ЕКРАНУ.
- Ательє, із якого вийшли Чернівці. До Дня закоханих видавництво «Книги-XXI» представить нову книжку Наталії Гриценко » АТЕЛЬЄ НА СТАРІЙ ВУЛИЦІ МІСТА, ЩО ПАХЛО КОРИЦЕЮ Й КРЕМОМ NIVEA. ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ВІНТАЖНИЙ АЛЬБОМ» : [Електронний ресурс] // : Сайт видавництва Книги –XX1 : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://www.books-xxi.com.ua/products/atele-na-starij-vulitsi-mista-scho-pahlo-koritseyu-j-kremom-nivea-chernivetskij-vintazhnij-albom. - Назва з екрану.
- МІСТО ПАХЛО КОРИЦЕЮ Й КРЕМОМ NIVEA. ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ВІНТАЖНИЙ АЛЬБОМ : [Електронний ресурс] // : Сайт видавництва Книги –XX1 : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://www.books-xxi.com.ua/products/misto-pahlo-koritseyu-j-kremom-nivea-chernivetskij-vintazhnij-albom. – Назва з екрану.
- МІСТО ПАХЛО КОРИЦЕЮ Й КРЕМОМ NIVEA. ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ВІНТАЖНИЙ АЛЬБОМ : [Електронний ресурс] // : Сайт *«Форум видавців» :* [веб-сайт]. – Режим доступу : https://bookforum.ua/books/misto-pahlo-korytseyu-j-kremom-nivea-chernivetskyj-vintazhnyj-albom/. – *Назва з екрану.*
- 18 квітня у Чернівецькій міській раді відбулась презентація інтерактивного путівника «Наші Чернівці» : [Електронний ресурс] // : Сайт *«weche. info» :* [веб-сайт].

– Режим доступу : https://weche.info/blog/pro-golovne-1/post/u-chernivtsiakh-prezentuvali-putivnik-nashi-chernivtsi-4735 . - Назва з екрану.

- Нові видання про Чернівці отримають фінансування у рамках «Програми підтримки книговидання імені Антона Кохановського» : [Електронний ресурс] // : Сайт УкрЗахідІнформ : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://uzinform.com.ua/news/2017/11/15/150670.html. - Назва з екрану.
- За кошти міста в 2016 році видано сім книг : [Електронний ресурс] // : Офіційний сайт спільноти «Це Чернівці, крихітко» : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://cv.cv.ua/news/za-koshti-mista-v-2016-rotsi-vidano-sim-knig. - Назва з екрану.
- У Чернівцях вийшла книга журналіста, есеїста Сергія Воронцова під назвою «Книга з повітря Czernowitz» : [Електронний ресурс] // : Сайт CHANGEUA 15 : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://changeua.com/cv/kniga-z-povitrya-czernowitz-u-chernivtsyah-viyshla-kniga-prisvyachena-osobistostyam-yaki-v-rizni-chasi-meshkali-u-chernivtsyah. - Назва з екрану.
- У Чернівцях презентували книгу “Ревю одного журналіста”, написану майже сто років тому німецькою мовою, а українською перекладену щойно : [Електронний ресурс] // : Сайт «zbruc» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://zbruc.eu/node/76951 . - Назва з екрану.
- Спокуса дріб'язковості міських депутатів : [Про міську «Програму книговидання…»] За матеріалами авторського блогу Сергія Воронцова : [Електронний ресурс] // : Сайт ВКУРСІКОМ : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://s-vorontsov.vkursi.com/6654.html. - Назва з екрану.
- Художні образи Чернівців : [про вихід художнього альбому «Чернівці. Chernowiz» : [Електронний ресурс] //

: Сайт Наукової б-ки ЧНУ : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/00news&data[2108][id]=9144. – Назва екрану.

- Задумливий нарис *Сергія Воронцова* про образи старого міста, захований у рецензії на художній альбом «Чернівці. Czernowitz» — вийшов друком у газеті «Чернівці» (№ 6 (1422), 8 лютого 2018) : *[Електронний ресурс] // : Сайт «Буковинський центр» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://bukcenter.com/item/nevidznachenyi-rekord. - Назва з екрану.*
- У Чернівцях презентували книгу Янголи букового краю *:* [Електронний ресурс] // : Сайт газети «Погляд» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://pogliad.ua/news/chernivtsi/u-chernivccyah-prezentuvali-knigu-yangoli-bukovogo-krayu-333830https://pogliad.ua/news/chernivtsi/u-chernivccyah-prezentuvali-knigu-yangoli-bukovogo-krayu-333830. - Назва з екрану.
- У Чернівцях презентували книгу про героїчний подвиг 72-ох буковинців, які загинули в АТО (ФОТО) : [Електронний ресурс] // : Сайт чернівецької незалежної інформаційної агенції « Букінфо» : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://bukinfo.com.ua/show/news?lid=92036. – Назва з екрану.
- Ратуші презентували книгу про загиблих буковинських Героїв : [Електронний ресурс] // : Сайт Чернівецький промінь : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://promin.cv.ua/2017/05/13/tsia-knyha-mala-vyity-nabahato-ranishe-ale-prodovzhuvaly-hynuty-khloptsi-nataliia-boiarchuk-brianska-pro-knyhu-yanholy-bukovoho-kraiu.html. - Назва з екрану.
- І ще одне видання «Митець і час : [Електронний ресурс] // : Сайт Муніципальної б-ки ім. А. Добрянського : [веб-сайт]. – Режим доступу :

http://www.dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1083935 . – Назва з екрану.

- «Легенди Чернівців від Чорної Вівці : [Електронний ресурс] // : Сайт Vkramnnytsi : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://vkramnytsi.com.ua/p602695021-legendi-chernivtsiv-vid.html. - Назва з екрану.
- Антоніна Вишневська презентувала книгу-фотоальбом «Чернівці у деталях» : [Електронний ресурс] // : Сайт Карпати-ньюс : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://karpaty.news/chernivecka-oblast/chernivci/antonina-vishnevska-prezentuvala-knigu-fotoalbom-chernivci-u-detalyah. - Назва з екрану.
- Горіхове дерево» повертається додому - вийшла книга про Чернівці початку ХХ ст «Горіхове дерево» повертається додому – вийшла книга про Чернівці початку ХХ ст. : [Електронний ресурс] // : Сайт газети МБ : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://molbuk.ua/chernovtsy_news/131184-gorikhove-derevo-povertayetsya-dodomu-vyyshla-knyga-pro-chernivci-pochatku-khkh-st.html сайт . - Назва з екрану.
- Презентація книги «Янголи букового краю» : [Електронний ресурс] // : Сторінка газети «Чернівці» в ФБ : – Режим доступу : https://www.facebook.com/pg/Газета-Чернівці-633180836788456/photos/?tab=album&album_id=1113380132101855 . – Назва з екрану.
- ПРО МОДУ І СЕРЕЖКИ ШЕСТИ ПОКОЛІНЬ. НАТАЛІЯ ГРИЦЕНКО ПРЕЗЕНТУВАЛА ДРУГУ КНИЖКУ ПРО ЧЕРНІВЦІ. Вона має назву «Ательє на старій вулиці міста, що пахло корицею і кремом Nivea. Чернівецький вінтажний альбом» : [Електронний ресурс] // : Сайт «Шпальта» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://shpalta.media/2019/03/02/pro-modu-i-serezhki-shesti-pokolin-nataliya-gricenko-prezentuvala-drugu-knizhku-pro-chernivci/. – Назва з екрану.

- Йозеф Рорер. Нотатки під час подорожі від турецького кордону через Буковину, вздовж Східної та Західної Галичини, Сілезії та Моравії до Відня : [Електронний ресурс] // : Сайт Чернівецької ОУНБ ім. М. Івасюка : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://www.library.cv.ua/podarovani-knygy-2018-rik. - Назва з екрану.
- Аптекарка з Канади у 86 років написала роман про Чернівці (відео) : [Електронний ресурс] // : Сайт «Чернівецьький промінь» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://promin.cv.ua/2017/07/05/aptekarka-z-kanady-u-86-rokiv-napysala-roman-pro-chernivtsi.html. - Назва з екрану.
- Сповідь: біографія-свідчення : [Електронний ресурс] // : Сайт газети «Версії : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://versiits1.wordpress.com/2018/04/27/ сповідь-біографія-свідчення-Траян/ . – Назва з екрану.
- У Чернівцях презентували книгу "Вулиця Українська: мандрівка в часі" : [Електронний ресурс] // : Сайт міста Чернівці 0372 UA : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://www.0372.ua/news/1819766/u-cernivcah-prezentuvali-knigu-pro-odnu-iz-vulic-mista. - Назва з екрану.
- У Чернівцях відбудеться мандрівка у часі з Йозефом Рорером) : [Електронний ресурс] // : Сайт buknews : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://buknews.com.ua/page/u-chernivtsiakh-zaproshuyut-u-mandrivku-u-chasi-z-yozefom-rorerom.html. - Назва з екрану.
- Книгу Анатолія Добрянського презентували в Чернівцях : [Електронний ресурс] // : Сайт інформаційного агентства ACC : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/knigu-pro-anatoliya-dobryanskogo-prezentuvali-u-chernivcyah-1147. - Назва з екрану.

- Альбом фотографій Групи чотирьох під назвою «Keturi» презентували в Чернівцях : [Електронний ресурс] // : Сайт газети «Погляд» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://pogliad.ua/ru/news/culture/albom-fotografiy-grupi-chotiroh-pid-nazvoyu-keturi-prezentuvali-v-chernivcyah-339754. - Назва з екрану.
- У Чернівцях вийшов з друку фотоальбом «Вітання з Чернівців. Вулиці, площі та містяни на старовинних поштівках » : [Електронний ресурс] // : Офіційний сайт» Головний портал ДФСУкраїни» : [веб-сайт]. – Режим доступу : http://blind.cv.sfs.gov.ua/media-ark/fotogalereya/inshi-zahodi/7264.html. - Назва з екрану.
- Про місто, яке колись називалося Czernowitz, у книзі О. Любківського : [Електронний ресурс] // : Сайт інформагентства АСС : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/pro-misto-yake-kolis-nazivalosya-czernowitz-u-knizi-o-lyubkivskogo-5531. - Назва з екрану.

58000 м. Чернівці, вул. Шевченка, 29,
тел. 52-21-23, тел. 52-60-41
http://bukovinchiki.cv.ua
http://children29.blogspot.com
e-mail: childlibbuk@ukr.net